HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תנו רבנן [א] וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר חזרו במטמוניות אין מקבלין אותן בפרהסיא מקבלין אותן איכא דאמרי אם עשו דבריהן במטמוניות מקבלין אותן בפרהסיא אין מקבלין אותן ר"ש ור' יהושע בן קרחה אומרים בין כך ובין כך מקבלין אותן משום שנאמר [1] שובו בנים שובבים א"ר יצחק איש כפר עכו אמר ר' יוחנן הלכה כאותו הזוג [ב] ת"ר בראשונה היו אומרים חבר ונעשה גבאי דוחין אותו מחבירותו פירש אין מקבלין אותו [א] חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם רב הונא בר חייא איצטריכא ליה שעתא הוה עייל גביה רבה ורב יוסף וארבע מאה זוגא דרבנן שמע דאתו קטיר להו ארבע מאה [א] תכתקי לסוף שמעו דנעשה גבאי שלחו ליה זיל לחשיבותיה זיל לקדמותיה שלח להו הדרי בי רב יוסף לא אזל רבה אזל רב יוסף אמר תנינא פירש אין מקבלין אותו רבה אמר תנינא חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם: תנו רבנן [ג] כל הבכורות אדם רואה [ב] חוץ משל עצמו ורואה את קדשיו [ג] ואת מעשרותיו [ד] ונשאל על טהרותיו אמר מר כל הבכורות אדם רואה חוץ משל עצמו במאי עסקינן אילימא בחד מי מהימן אלא בתלתא ומי חשידי והתנן [ד] מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה [ה] מפני שהוא בית דין לעולם בחד [ה] וכדאמר רב חסדא א"ר יוחנן [ו] ביחיד מומחה הכא נמי ביחיד מומחה ורואה את קדשיו דאי בעי מיתשיל עלייהו ומעשרותיו דאי בעי [ו] שדי ביה מומא בכוליה עדריה ונשאל על טהרותיו דהא [ז] חזא ליה בימי טומאתו:

הדרן עלך עד כמה ישראל חייבין

כל [ח] פסולי המוקדשין [ב] [ט] [ז] (הנאתן להקדש) נמכרין באיטליז ונשחטין באיטליז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהנייתן לבעלים פסולי המוקדשין הנייתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור:

גמ'

וכולן שחזרו בהן. סיפא דהך ברייתא דלעיל היא דקתני הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד וכן כהן שקיבל עליו דברי כהונה חוץ מדבר אחד וכן בלוי שקיבל עליו דברי לויה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותן שנאמר [י] המקריב את דם השלמים וגו' בזמן שהכהנים עושין רצונו של מקום מה כתיב בהם [כ] חלקם נתתי אותם מאשי וכשאין עושין רצונו של מקום מה כתיב בהן מי גם בכם ויסגור דלתים [ל] וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותם עולמית כו' בתוספתא דמסכת דמאי בפ' [מ] האורז במקומו מותר בחלת אנטוכיא: **עשו דברים במטמוניות.** שלא חיללו שם שמים בפרהסיא מקבלין אותם: **כאותו הזוג.** ר"ש ור' יהושע בן קרחה: **גבאי.** ממונה למלך לגבות מס מישראל: **פירש.** מן הגבאות: **איצטריכא ליה שעתא.** שהיו חכמים צריכין לו לשאול הימנו הלכות: **קטר להו.** קשר ותיקן להם ארבע מאות: [ג] **תכתקי.** כסאות: **זיל לחשיבותיה.** ילך לחשיבותיה אחר החשיבות שבחר לו להיות מוכס ואנו לא נלך אצלו: **הדרי בי.** מגבאות: [ד] **ורואה את קדשיו.** אם יש לו שלמים בביתו ונפל בהן מום יראה אם קבוע הוא ויפדם ויוציאם לחול: **מעשרותיו.** מעשר בהמה שנפל בהם מום: **ונשאל על טהרותיו.** הוא עצמו אם בקי בהלכות נשאל לעצמו על טהרותיו אם אירע בהן ספק ואינו צריך לילך אצל חכם אחר: [ה] **חוץ משל עצמו.** שאין כהן רשאי לראות מום של בכורותיו ולהתירו: **וחד מי מהימן.** להתיר בכור ואפילו של אחרים והאנן תנן לקמן בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:) בכור שניסמית עינו ונקטעה ידו הרי זה ישחט על פי שלשה בני הכנסת: **אלא בתלתא.** וכהן בעל הבכור אחד מהן: **ומי חשידי.** כולהו בשבילו: **והתנן.** ביבמות: **מיאנה או שחלצה.** אשה לפני החכם מותר לישאנה ואינו נחשד לומר על מנת כן התירה: **מפני שהוא ב"ד.** כלומר שלא [ו] היה לבדו שם אלא בית דין שלשה היו שם: **כדאמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה.** במסכת נדרים בפרק נערה המאורסה (דף עח.): **ורואה את קדשיו.** ואינו נחשד לומר על מום עובר שהוא קבוע דמה לו לשקר הא אם היה רוצה להוציאן [ז] לחול יכול לעשות בהיתר ולישאל לחכם ולפתוח בחרטה דהקדש טעות ולומר בטעות הקדשתיו אבל בבכור דאיהו לא אקדשיה דהא מרחם קדוש ליכא למימר הכי ונחשד: **ומעשרותיו.** דאינו נחשד לומר על עובר שהוא קבוע דאי הוה בעי מעיקרא הוה עביד בהיתירא קודם שיעשר עדרו: **שדי מומא בכולהו.** דעדיין אינן קדושים דליהוי כמטיל מום בקדשים ואח"כ יעשר דמעשר בהמה חל על המום דכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע הילכך אינו נחשד: **ונשאל על טהרותיו.** אינו חשוד לומר על טמא טהור דאם טמאות הן מה יפסיד הא [ח] [ז] חזא ליה בימי טומאה. ובחולין קמיירי דתרומה טמאה לא חזיא ליה אפילו בימי טומאתו [ט]:

הדרן עלך עד כמה

כל פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהן מום: **הנאתן להקדש.** אם מוכרין אותן ביוקר [א] הנאת הקדש היא. ובגמרא מפרשא כולה: **באיטליז.** בשוק שלוקחין הרבה ונמכר ביוקר: **ונשקלין בליטרא.** כדרך שהקצבין מוכרין בשר חולין [ב]: **בכור ומעשר.** אם נמכרין ביוקר: **הנאתן לבעלים.** בכור הנאתו לכהן ומוכר הבשר לכל מי שירצה דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן נוטל דמיו ולכהן קרי בעלים של בכור ומעשר הנאת מכירתו ביוקר לבעליו ישראל היא ומשום הנאת הדיוטות לא מזלזלינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למוכרו באיטליז אלא בביתו ואף על פי שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך ואין נשקלין בליטרא אלא באומד ואם יפסיד לית לן בה: **ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור.** שאם יש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדה:

גמ'

וכולן שחזרו בהן כו'. פ"ה בפ"ק דע"ז (דף ז.) אגזלנים ועמי הארץ קאי שחזרו מרשען למוטב וזהו תימה למה אין מקבלין אותם [ס] דמשמע דאין תקנה [י] לעשות עם הארץ [חבר] שמקבל עליו דברי חבירות כו' ועוד דלשון עולמית משמע שכבר קבלו פעם אחרת ועוד דאמר רבי יהודה חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין אותן [יא] שאם חזרו למוטב במטמוניות ולא בפרהסיא [ע] אין מקבלין אותן [יב] [פ] וכי זו ירא שמים בסתר ואומר ר"ת דקאי ארישא דקתני בתוספתא דדמאי בפרק שני עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות כו' [צ] (עובד כוכבים שקבל עליו דברי חבירות כו') [יג] גר שקיבל עליו דברי תורה כו' כהן שקבל עליו כהונה כו' לוי שקבל עבודת לויה כו' והדר קתני וכולן שחזרו בהן כלומר שחזרו לסורם וקלקלו מעשיהם [יד] אין מקבלין אותן עולמית כיון דלא יכלו לעמוד בה ר' יהודה אומר במטמוניות כלומר שחזרו לסורם במטמוניות ובגלוי נזהרין על דברי חבירות אין מקבלין אותן שגונבין דעת הבריות ואין עושין אלא לפנים אבל אם לגמרי קלקלו מעשיהם אף בפרהסיא מקבלין אותן כשישוב דכשחוזרין [ק] חוזר לגמרי:

[ר] **איכא** דאמרי עשו דבריהם במטמוניות. שהכרנו בהם מתחלה קודם שחזרו לסורם שהיו נוהגין דברי חבירות אף בסתר מקבלין אותם כשישובו אבל אם לא הכרנו בהם מעולם שעשו דברי חבירות כי אם בפרהסיא ובצנעה לא היו נזהרין היטב אין מקבלין אותם שגונבי דעת הבריות הם: **דהא** חזו ליה בימי טומאתו. תימה ותרומה טמאה דלא חזיא ליה [ש] וכי לא יהיה נאמן וכן בשאר כל איסור והיתר ובהדיא אמרינן בריש הדר (עירובין ד' סג.) האי צורבא [טו] דרבנן חזי ליה לנפשיה:

הדרן עלך עד כמה

חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים. אע"פ שמפרש טעם משום דהנאתן לבעלים על כרחין מדאורייתא היא כדמוכח בפרק קמא דתמורה (דף ח.) ובסוף חלק (סנהדרין דף קיב:) גבי עיר הנדחת דדריש בהמתך מי שנאכלין בתורת בהמתך יצא בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך [ת] דתנן כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז חוץ מן הבכור והמעשר ושמא משום קרא נפקא דאין נוהגין [טז] בזיון בדבר שאין הנאתן להקדש:

במעשר

מסורת הש"ס

א) ע"ז ז. תוספתא דדמאי פ"ב ה"ח, ב) תוספתא דדמאי פ"ג ה"ה, ג) נגעים פ"ב מ"ה, ד) יבמות כה: קא:, ה) [יבמות כה: נדרים עח. ע"ש ב"ב קכ: קכא.], ו) [לקמן לה: לו: נג:], ז) חזו צ"ק, ח) [לקמן לג:] ביצה כח. תמורה ח. כא. כד. זבחים עה: חולין קלג:, ט) [במשנה שבמשניות וכן בתמורה ובשאר דוכתא ליתא וברא"ש וברמב"ם ג"כ ליתא], י) [ויקרא ז], כ) [שם ו], ל) [מלאכי א], מ) שני [ה"ו-ה"ח] הס"ד והשאר יש למחוק צ"ק, נ) חזו צ"ק, ס) ועוד דמשמע הכא דיש תקנה לע"ה שמקבל עליו כו' צ"ק, ע) אמאי אין כו' כיון דירא צ"ק, פ) וכי זו דרך רשעים שיהיו מעשיהם מקולקלים בגלוי ויהיו יראי שמים כו' מהרש"א, צ) בתוס' ליתא, ק) צ"ל חוזרין, ר) רש"א הד"א, ש) [ליתא שם לפנינו וע"ש ברש"י ד"ה לעולם וכו' יצאו אלו שיש להם שם לווי שאין אומרין בהמת עיר הנדחת אלא בהמת בכור ומעשר],

מוסף רש"י

וכולן שחזרו בהן. אגזלנין ועמי הארץ קאי, **אין מקבלין אותן.** להחזיקן בתורת חבירות לסמוך עליהן (ע"ז ז.). **אם עשו דבריהן במטמוניות.** בסתר, עבירות שעברו עד הנה (שם). **בפרהסיא.** הואיל ופקרו כל כך שוב אין נותנין לבן לשוב בתשובה שלימה (שם ז:). **שובבים.** משמע מזידים ופרהסיא, לשון מרד וגאוה, כמו (ישעיה נז) וילך שובב בדרך לבו (שם). **מפני שהוא בית דין.** כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי, דקי"ל חליצה ומיאון בשלשה, ותלתא לא חשידי (יבמות כה:) כלומר לא יחיד היה שם דנימא בשבילו נתכוין, שהרי ב"ד היה שם ואין ב"ד פחות משלשה (שם קא.).

הדרן עלך עד כמה

כל פסולי המוקדשין. כל קדשים בעלי מומים שנפדו במומן, אף על פי שעדיין מקצת קדושה עליהן, שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה כדאמרינן מזבח ולא גיזה וכו' אפילו הכי נוהגין מעשה חולין בהן בזו שנשחטין באטליז ונמכרין באטליז בליטרא, **חוץ מן הבכור והמעשר.** שהניית מכירתן ביוקר אינה להקדש אלא לבעלים, לפי שאין להם פדיון במומם להיות דמיהן נכנסין לקדושתן, דבבכור נאמר לא תפדה ובמעשר נאמר לא יגאל, אלא נאכלין לבעלים במומן, הלכך אין נוהגין בהן מעשה חולין במכירת בשרם כשנפל בהן מום ושחטום הבעלים, בעלים דבכור כהן ובעלים דמעשר ישראל, אבל שאר פסולי המוקדשים הניית מכירתן ביוקר להקדש, שלפי מה שיודע שהנאתו יפה הוא מוסיף פדיונו מתחלתו, לפיכך מבזין אותו למוכרו באטליז, שהכל פונים שם ליקח בשר (ביצה כח. ובעי"ז זבחים עה: חולין קלג: תמורה ה: כא.). **ושוקלין מנה כנגד מנה.** כשמוכרו בתוך הבית (שם).

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"י מהל' משכב ומושב הל"ח:
נב ב מיי' פ"ג מהל' בכורות הל"א טוש"ע יו"ד סי' שיג סעי' ג:
נג ג מיי' פ"ו שם הל"ט: ד [מיי' פ"י מהל' משכב ומושב הל' ז]:
נד ה מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה טז טוש"ע אה"ע סי' יב סעי' ג:
ו [מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' א ופ"ד מהל' נדרים הל' ה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף א]:
א ז מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הלכה יב ופ"א מהל' בכורות הלכה יח סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ו:

תורה אור השלם

1. שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם יְיָ כִּי אָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן: ירמיהו ג יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הנאתן וכו' ביוקר **טובת הנאה להקדש הוא:** (ב) ד"ה ונשקלין וכו' חולין הס"ד ואח"כ מ"ה **חוץ מן הבכור והמעשר שאם** נמכרין ביוקר הנאתן לבעלים כצ"ל והד"א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דהא וכו' וכי לא יהיה נאמן. עי' בר"ש סוף פ"ב דנגעים:

רבינו גרשום

וכולן שחזרו בהן. אשת חבר שניסת לעם הארץ ובתו של חבר ועבדו של חבר ועכשיו רוצין להיות שוב חבירים אין מקבלי': חזרו במטמוני'. ולא בפרהסיא אין מקבלין אותן: איכא דאמרי אם עשו דברים במטמוניות. כלומר אם במטמוניות לא הקפידו בטהרות מקבלין דלא נתפרסם לרבים שלא שמרו טהרות הילכך מקבלין דדומה שהן בחזקתן שהיו תחילה: ונעשה גבאי. מוכס: פירש. מגבאותו: איצטריכא ליה שעתא. לישאל ממנו דבר הלכה לפי שהיה חכם גדול. ואיכא דאמרי חלש היה והיו צריכין לבקרו. למ"ה: קטר להו ת' תכתקי. עיטר להם. (עיטר להם) ד' מאות כיסאות: זיל לחשיבותיה זיל לקדמותיה. כלומר הואיל והיה כבר גבאי ילך לו לחשבותו ולאומנותו הראשון ואנו לא נלך אצלו: מי חשידי. אפי' בשל עצמן: וכדאמר רב חסדא ביחיד מומחה. רואה בכורות הכא נמי ביחיד עסיקי' דאינו רואה של עצמו משום חשד: ורואה את קדשיו. ונאמן לומר מום קבוע הוא ויכול לפדותן אפי' כדשמואל: הואיל דאיבעי מיתשיל עלייהו. לפני חכם ויכול לומר לא זה הקדשתי אלא אחר ולא היה מוקדש הם הכי נאמן להתירו: ומעשרות להתירן במומן שלא יצרכו לאוכלן לפנים מן החומה הואיל דאי בעי שדי מומא בכוליה עדריה והוי המעשר בעל מום מעצמו: ונשאל על טהרותיו. דבני ביתו יכולין לשאול לו אם נולד ספק טומאה בטהרותיו ונאמן להתיר הואיל והא חזו ליה כשהן טמאין לאוכלן בימי טומאתו אמרינן מה לו לשקר ונאמן הוא:

הדרן עלך עד כמה

אטליז. בשוק של קצבין. הואיל והנאתן להקדש. דמיהן רשאי בהן לזלזל ולמוכרן באטליז ולשוקלן. שבשוק נמכרין ביוקר ויהא ריוח להקדש. אבל בכור הואיל והנאת דמיו לבעלים אין רשאי לזלזל בהן ואע"פ שאין שוקלין כנגד ליטרא עצמה אבל יכול לשקול בשר בכור כנגד ליטרא בשר חולין. והיינו מנה כנגד מנה.

שיטה מקובצת

א] תכתקי ס"א טפטקי ס"א תכתקי: ב] הנאתן. גיליון בכל הס"י ל"ג הכא הנאתן להקדש משום דבסיפא קתני לה וכן היא נוסחאת הרמב"ם אבל רש"י ז"ל גריס לה הכא וצ"ע ושמא רש"י לא גריס לה בסיפא אבל בכל הספרים איתא: ג] תכתקי ס"א טפטקי: ד] מגבאות הס"ד ומה"ד חוץ משל עצמו שאין כהן רשאי לראות מום בכורותיו ולהתירו הס"ד ומה"ד ורואה: ה] הד"ה חוץ כו' עד ולהתירו נמחק מכאן ומקומו למעלה: ו] שלא הוא היה: ז] להוציאן לחולין יכול לעשות כו' לחכם עליהם ולפתוח: ח] הא חזו ליה: ט] טומאתו אלא להסקה הס"ד: י] תקנה לע"ה לעשות חבר בשום ענין ועוד דלעיל תניא בדברי ר' מאיר עם הארץ שקיבל עליו: יא] אותן פי' שאם: יב] אותן דא"כ דעתם לחזור לסורם ולכך אינם רוצים לחזור בפרהסיא כי אם בסתר ומה שיטה היא זו אדרבה טפי עדיף ירא שמים בסתר וכי דרך רשעים הוא כך שעושין בגלוי רשע וחסידות ופרישות עושין בסתר: יג] וגר שקיבל עליו דברי חברות כו' עובד כוכבים שקיבל עליו דברי תורה כו' כהן שקיבל עליו עבודת כהונה: יד] מעשיהם אחר שקיבלו עליהם דברי חברות אין: טו] צורבא מדרבנן חזי: טז] דאין נוהגין מנהג בזיון: